

Byla C-108/24 [Biamek]ⁱ**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2024 m. vasario 8 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:*Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas, Lenkija)**Nutarties dėl prejudicinio sprendimo priėmimo data:**

2024 m. sausio 31 d.

Ieškovas:*Bank Millennium S.A.***Atsakovas:**

AC

Pagrindinės bylos dalykas

Ieškinyis dėl mokėjimo nepagrįstai įvykdžius prievolę pagal sutartį, kurioje yra nesažiningų sutarties sąlygų dėl valiutų keitimo kursų, taikomų apskaičiuojant paskolos įmokas ir paskolos likutį, nustatymo

Prejudicinio klausimo esmė ir teisinis pagrindas

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesažiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalies, taip pat veiksmingumo, teisinio tikrumo bei proporcingumo principų aiškinimas; teisinis pagrindas: SESV 267 straipsnis.

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Prejudiciniai klausimai

Jeigu pašalinus neleistinas sąlygas sutartis negali išlikti, ar su Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi ir veiksmingumo, teisinio tikrumo bei proporcingumo principais suderinamas toks nacionalinės teisės aiškinimas:

1. verslininko restitucinio reikalavimo vartotojui senaties terminas nepradedamas skaičiuoti tol, kol vartotojas vykdo sutartį ir nepateikia pretenzijų ar prieštaravimų verslininkui dėl neleistinų sutarties sąlygų;
2. atsižvelgti į suėjusį verslininko restitucinio reikalavimo vartotojui senaties terminą draudžia teisingumo principas, kai šio reikalavimo nepareiškimo priežastis buvo tai, kad vartotojas sutartį vykdė ir nereiškė pretenzijų ar prieštaravimų, grindžiamų sutarties sąlygų neleistinumu, o neleistinų sąlygų pašalinimo iš sutarties pasekmės ir sąlygos, kuriomis šalys gali pareikšti savo restitucinius reikalavimus, teismų praktikoje nėra aiškiai ir nuosekliai apibrėžtos?

Nurodytos nacionalinės teisės aktų nuostatos

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 169 straipsnio 1 dalis

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 38 straipsnis

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas, lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288): ketvirta, dvidešimt pirma ir dvidešimt ketvirta konstatuojamosios dalys; 3 straipsnio 1 ir 2 dalys; 4 straipsnio 2 dalis; 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis

2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, p. 64): 17 konstatuojamoji dalis ir 2 straipsnio 1 punktas

Nurodytos nacionalinės teisės aktų nuostatos

1. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (1997 m. balandžio 2 d. Lenkijos Respublikos Konstitucija): 76 straipsnis
2. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny* (1964 m. balandžio 23 d. įstatymas dėl Civilinio kodekso) (suvestinė redakcija *Dz.U.*, 2023 m., 1610 pozicija, toliau – CK):

Teisė negali būti įgyvendinama pažeidžiant jos socialinį ir ekonominį tikslą ar visuomenės gyvenimo principus. Toks teisių turėtojo veiksmas ar neveikimas nelaikomas šios teisės įgyvendinimu ir jam apsauga netaikoma (CK 5 straipsnis).

Vartotoju laikomas fizinis asmuo, kuris sudaro su verslininku teisinį sandorį, tiesiogiai nesusijusį su savo komercine arba profesine veikla (CK 22¹ straipsnis).

Teisinis sandoris, kuris prieštarauja įstatymui arba kuriuo siekiama apeiti įstatymą, negalioja, išskyrus atvejus, kai taikytinoje nuostatoje numatomos kitos pasekmės, visų pirma tai, kad negaliojančios teisinio sandorio sąlygos pakeičiamos atitinkamomis įstatymo nuostatomis (CK 58 straipsnio 1 dalis).

Turtiniams reikalavimams taikomas senaties terminas, išskyrus įstatyme numatytas išimtis (CK 117 straipsnio 1 dalis).

Pasibaigus senaties terminui skolininkas gali netenkinti jam pareikšto reikalavimo, nebent atsisako remtis senatimi. Tačiau atsisakymas pasinaudoti senaties terminu šiam nepasibaigus yra negaliojantis (CK 117 straipsnio 2 dalis).

Pasibaigus senaties terminui, reikalavimas vartotojui nebegali būti pareikštas (nuo 2018 m. liepos 9 d. galiojančios Civilinio kodekso redakcijos 117 straipsnio 2¹ dalis).

Išimtiniais atvejais teismas, įvertinęs šalių interesus, gali neatsižvelgti į vartotojui pareikšto ieškinio senaties termino pabaigą, jei to reikalauja teisingumas (nuo 2018 m. liepos 9 d. galiojančios Civilinio kodekso redakcijos 117¹ straipsnio 1 dalis).

Naudodamasis 1 dalyje nurodyta teise, teismas visų pirma turi atsižvelgti į: 1) senaties termino trukmę; 2) laikotarpio nuo senaties termino pabaigos iki ieškinio pareiškimo trukmę; 3) aplinkybių, dėl kurių kreditorius nepareiškė reikalavimo, pobūdį, įskaitant skolininko elgesio poveikį kreditoriaus delsimui pareikšti reikalavimą (nuo 2018 m. liepos 9 d. galiojančios Civilinio kodekso redakcijos 117¹ straipsnio 2 dalis);

Jei specialioje nuostatoje nenumatyta kitaip, senaties terminas yra dešimt metų, o reikalavimams dėl periodinių mokėjimų ir reikalavimams, susijusiems su ūkine veikla – treji metai (iki 2018 m. liepos 8 d. galiojusios civilinio kodekso redakcijos 118 straipsnis).

Jei specialioje nuostatoje nenumatyta kitaip, senaties terminas yra šešeri metai, o reikalavimams dėl periodinių mokėjimų ir reikalavimams, susijusiems su ūkine veikla – treji metai. Vis dėlto senaties terminas baigiasi paskutinę kalendorinių metų dieną, išskyrus atvejus, kai senaties terminas yra trumpesnis nei dveji metai (Nuo 2018 m. liepos 9 d. galiojančios civilinio kodekso redakcijos 118 straipsnis).

Senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai reikalavimas tapo vykdytinas. Jeigu reikalavimo vykdytinumas priklauso nuo konkrečių veiksmų, kurių turi imtis kreditorius, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią reikalavimas būtų tapęs vykdytinas, jei kreditorius būtų kuo greičiau ėmėsis veiksmų (CK 120 straipsnio 1 dalis);

Senaties terminas nutrūksta: 1) dėl bet kokių veiksmų teisme, institucijoje, paskirtoje nagrinėti bylas arba vykdyti tam tikro pobūdžio reikalavimus, arba arbitražo teisme, į kurį tiesiogiai kreiptasi dėl reikalavimo pareiškimo, konstatavimo, išieškojimo ar užtikrinimo; 2) skolininkui pripažinus reikalavimą (CK 123 straipsnio 1 dalis).

Sutartį sudarančios šalys gali kurti tarpusavio teisinius santykius savo nuožiūra, jeigu sutarties turinys ar tikslas neprieštarauja šių santykių pobūdžiui (esmei), įstatymui ir visuomenės sambūvio principams (CK 353¹ straipsnis).

Skolininkas privalo elgtis taip rūpestingai, kaip paprastai reikalaujama konkretaus pobūdžio santykiuose (deramas rūpestingumas) (CK 355 straipsnio 1 dalis).

Deramas skolininko rūpestingumas vykdant ūkinę veiklą nustatomas atsižvelgiant į tos veiklos profesinį pobūdį (CK 355 straipsnio 2 dalis).

Su vartotoju sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, nėra jam privalomos, jeigu jose vartotojo teisės ir pareigos nustatomos nusižengiant gerai moralei ir šurkščiau pažeidžiant jo interesus (neleistinos sutarties sąlygos). Tai netaikoma sąlygoms, kuriose apibrėžiami pagrindiniai šalių įsipareigojimai, įskaitant kainą arba užmokestį, jeigu jos suformuluotos aiškiai (CK 385¹ straipsnio 1 dalis).

Jei sutarties sąlyga pagal 1 dalį nėra privaloma vartotojui, šalis saisto likusios sutarties sąlygos (CK 385¹ straipsnio 2 dalis).

Sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra tos sąlygos, kurių turiniui vartotojas nedarė realios įtakos. Tai visų pirma yra sutarties sąlygos, perimtos iš kontrahento vartotojui pasiūlytos tipinės sutarties (CK 385¹ straipsnio 3 dalis).

Pareiga įrodyti, kad dėl sąlygos buvo atskirai derėtasi, tenka tam, kuris ja remiasi (CK 385¹ straipsnio 4 dalis);

Sutarties sąlygos atitiktis geriems papročiams vertinama atsižvelgiant į sutarties sudarymo metu buvusią padėtį, sutarties turinį, sudarymo aplinkybes ir kitas sutartis, susijusias su sutartimi, kurioje yra įtvirtinta vertinama sąlyga (CK 385² straipsnis).

Asmuo, kuris be teisinio pagrindo gavo turtinės naudos kito asmens sąskaita, privalo gražinti gautą naudą natūra, o jei tai neįmanoma, atlyginti jos vertę (CK 405 straipsnis).

Pirmesnių straipsnių nuostatos taikomos, be kita ko, nepagrįsto prievolės įvykdymo atveju (CK 410 straipsnio 1 ir 2 dalys)

Prievolė yra įvykdyta nepagrįstai, jei ją įvykdęs asmuo jokios pareigos apskritai neturėjo arba jos neturėjo asmeniui, kuriam ją įvykdė, arba jei išnyko prievolės vykdymo pagrindas, arba nebuvo pasiektas numatytas prievolės įvykdymo tikslas,

arba jei teisinis sandoris, kuriuo buvo grindžiama prievolė, negaliojo ir po prievolės įvykdymo netapo galiojantis (410 straipsnis 2 dalis).

Jei prievolės įvykdymo terminas nenurodytas arba nekyla iš prievolės pobūdžio, prievolė turi būti įvykdyta nedelsiant po to, kai iš skolininko pareikalaujama ją įvykdyti (CK 455 straipsnis).

Jeigu skolininkas vėluoja įvykdyti piniginę prievolę, kreditorius gali reikalauti sumokėti palūkanas už vėlavimo laikotarpį net jei nėra patyręs jokios žalos ir net jei vėlavimą lėmė aplinkybės, už kurias skolininkas nėra atsakingas (CK 481 straipsnio 1 dalis).

Jeigu nutraukus sutartį šalys turi grąžinti naudą, kurią viena iš kitos buvo gavusios, kiekviena šalis turi sulaikymo teisę tol, kol kita šalis įsipareigos grąžinti gautą naudą arba užtikrins jos grąžinimą (CK 496 straipsnis).

Pirmesnis straipsnis *mutatis mutandis* taikomas šalių sutarties nutraukimo arba negaliojimo atveju (CK 497 straipsnis).

3. 2018 m. balandžio 13 d. *Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Civilinio kodekso ir tam tikrų kitų įstatymų pakeitimo įstatymas, Dz. U., 2018 m. 1104 pozicija)*

Reikalavimams, kurie atsirado iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos ir kuriems tą dieną dar nebuvo suėjęs senaties terminas, įsigaliojus šiam įstatymui taikomos juo iš dalies pakeisto Civilinio kodekso nuostatos (5 straipsnio 1 dalis).

Vartotojo reikalavimams, kurie atsirado iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, kuriems tą dieną dar nebuvo suėjęs senaties terminas ir kurių senaties terminai nurodyti Civilinio kodekso 118 straipsnyje ir 125 straipsnio 1 dalyje, taikoma iki pakeitimų galiojusi Civilinio kodekso redakcija (5 straipsnio 3 dalis).

Reikalavimams vartotojui, kuriems suėjo senaties terminas ir dėl kurių iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos nebuvo pareikštas senatimi grindžiamas prieštaravimas, nuo tos dienos taikomos senaties termino pabaigos pasekmės, išdėstytos šiuo įstatymu pakeistame Civiliniame kodekse (5 straipsnio 4 dalis).

Glaustas faktų ir bylos nagrinėjimo eigos išdėstymas

- 1 Remiantis AC su *Bank Millennium S.A.* 2008 m. sausio 7 d. sudaryta hipotekos paskolos sutartimi dėl 140 000 Lenkijos zlotų (PLN) sumos, buvo susitarta, kad paskola indeksuojama Šveicarijos franku (CHF), konvertuojant išmokėtą sumą pagal CHF pirkimo kursą pagal banko valiutų kursų lentelę, galiojusią paskolos suteikimo dieną (2 sąlyga, 2 dalis). Paskolos gavėja įsipareigojo 456 lygiomis dalimis kas mėnesį grąžinti CHF išreikštą paskolos sumą PLN, taikant paskolos dalies mokėjimo dieną galiojusį CHF pardavimo kursą pagal banko *Bank Millennium* valiutų kursų lentelę (7 sąlyga). Laikotarpiu nuo 2008 m. vasario 15 d.

iki 2021 m. vasario 15 d. AC sumokėjo bankui 96 217,49 PLN sumą kapitalo ir palūkanų įmokoms gražinti.

- 2 2021 m. birželio 22 d. ieškinyje. AC prašė, be kita ko, priteisti iš banko 96 217,49 PLN sumą ir įstatyme numatytus delspinigius, kaip atlyginimą už nepagrįstai atsakovui bankui įvykdytą prievolę dėl sutarties negaliojimo ir nustatyti, kad 2008 m. hipotekos paskolos sutartis yra negaliojanti. Neįsiteisėjusiu 2022 m. gegužės 12 d. sprendimu šie ieškiniai buvo patenkinti remiantis tuo, kad sutartis prieštaravo santykių pobūdžiui, taip pat dėl neleistinų sutarties sąlygų dėl valiutos keitimo kursų, taikytų paskolos įmokoms ir paskolos likučiuo apskaičiuoti, ir dėl to, kad vartotoja buvo nepakankamai informuota apie riziką.
- 3 Nagrinėjant bylą antrojeje instancijoje ieškovei taip pat buvo įteiktas banko pareiškimas, pagal kurį jis pasinaudojo savo teise sulaikyti ieškovei galimai mokėtiną sumą iki tol, kol ieškovė nepasiūlys bankui gražinti tai, ką iš jo gavo, t. y. banko pagal paskolos sutartį jai suteiktos paskolos sumą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 Reikalavimą pripažinti sutartį negaliojančia ir iš to kylantį reikalavimą taikyti restituciją ieškovė grindė tuo, kad į paskolos sutartį buvo įtrauktos nesąžiningos sutarties sąlygos, suteikiančios bankui teisę savo nuožiūra nustatyti indeksavimo normą, kurias dar 2014 m. *Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta* (Konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos tarnyba) įtraukė į neleistinų sąlygų registrą, todėl šios sąlygos prieštarauja santykių prigimčiai ir įstatymams. Be to, ieškovės teigimu, visa valiutos rizika buvo perkelta jai. Apeliaciniame skunde AC pareiškė prieštaravimą, grindžiamą tuo, kad suėjo banko reikalavimo, pareikšto įgyvendinant sulaikymo teisę, senaties terminas, ir nurodė, kad banko reikalavimo senaties terminas prasidėjo nuo to momento, kai buvo įvykdyta prievolė, o vėliausiai nuo to momento, kai ginčijamos sutarties sąlygos buvo įtrauktos į nesąžiningų sąlygų registrą, todėl šio prieštaravimo pareiškimo momentu buvo suėjusi reikalavimo, pareikšto įgyvendinant sulaikymo teisę, senatis.
- 5 Atsakovas, priešingai, teigė, kad reikalavimo senaties terminas nebuvo suėjęs. Jis taip pat rėmėsi tuo, kad senatimi grindžiamas reikalavimas prieštarauja Civilinio kodekso 5 straipsniui.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 6 Remiantis šalių kredito sutartyje įtvirtintomis konvertavimo sąlygomis, lėšų panaudojimo ir gražinimo zlotais atveju valiutos konvertavimas atliekamas pagal banko nustatytą valiutos kursą, todėl atsakovui suteikiama visiška laisvė formuoti šalių tarpusavio išsipareigojimų turinį¹. Europos Sąjungos jurisprudencijoje

¹ Žr. Aukščiausiojo Teismo sprendimus: 2016 m. sausio 22 d. sprendimą I CSK 1049/14, 2017 m. kovo 1 d. sprendimą, 2019 m. gruodžio 11 d. sprendimą V CSK 382/18, 2022 m. birželio 20 d. sprendimą II CSKP 701/22 ir 2022 m. lapkričio 8 d. sprendimą II CSKP 1153/22.

nuosekliai laikomasi nuomonės, kad naudojimas valiutų keitimo kursais pagal banko kursų lentelę reiškia sutarties šalių lygybės pažeidimą, kadangi prievolinių santykių partneriams nevienodai paskirstomos teisės ir pareigos².

- 7 Pripažinus paskolos sutartį negaliojančia, šalys turėtų grąžinti viena kitai viską, ką įvykdė pagal sutartį (Civilinio kodekso 405 straipsnis, siejamas su 410 straipsnio 1 dalimi). Iš tiesų tarp banko ir paskolos gavėjo statuso neįgijusio asmens atsiranda dvi atskiros restitucinės pareigos: paskolos gavėjo statuso neįgijusio asmens pareiga grąžinti panaudotus pinigus ir banko pareiga grąžinti gautus mokėjimus³. Restitucijos reikalavimų sprendimo tarp šalių tvarkai taikoma Direktyva 93/13, nes jos 6 straipsnio 1 dalis draudžia nacionalinę teismų praktiką, kuria ribojamos restitucijos pasekmės, susijusios su sutarties sąlygos nesąžiningumo konstatavimu⁴. Kai vartotojo ir verslininko sudaryta sutartis pripažįstama negaliojančia dėl to, kad viena iš jos sąlygų yra nesąžininga, valstybės narės savo nacionalinėje teisėje turi reglamentuoti tokio pripažinimo negaliojančiu padarinius, paisydamos šia direktyva vartotojui suteiktos apsaugos, visų pirma užtikrindamos, kad vartotojo teisinė ir faktinė padėtis būtų atkurta tokia, kokia būtų buvusi, jei nebūtų buvę nesąžiningos sąlygos⁵.
- 8 Šių atsiskaitymų kontekste reikia įvertinti atsakovo prieštaravimą, grindžiamą sulaikymo teise, dėl kurios ESTT 2023 m. gruodžio 14 d. sprendime (*TL, WE / Getin Noble Bank SA likvidatorius*, C-28/22, 86 ir 87 punktai) konstatavo, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį tuo atveju, kai hipoteka užtikrintos paskolos sutartis, kurią verslininkas sudarė su vartotoju, negali išlikti privaloma pašalinus iš jos nesąžiningas sąlygas, šis verslininkas gali remtis sulaikymo teise, leidžiančia susieti jo iš šio vartotojo gautų pinigų sumų grąžinimą su sąlyga, kad vartotojas pats grąžins jo iš verslininko gautas pinigų sumas arba užtikrins jų grąžinimą, jeigu dėl verslininko pasinaudojimo šia sulaikymo teise vartotojas netenka teisės gauti delspinigius nuo momento, kai sueina verslininkui nustatytas terminas prievolei įvykdyti gavus raginimą grąžinti pagal minėtą sutartį jam sumokėtas pinigų sumas. Taigi *per se* leidžiama remtis sulaikymo teise grindžiamu prieštaravimu prieš vartotoją, tik reikia neutralizuoti jo stabdomąjį pobūdį, kuris, remiantis ligšioliniu nacionalinės teisės aiškinimu, pašalina vartotojo restitucijos reikalavimo vykdytinumą (žr. Aukščiausiojo Teismo sprendimus: 2002 m. sausio 31 d. sprendimą IV CKN 651/00 ir 2005 m.

² Žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimus: 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Árpád Kásler ir Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt*, C-26/13, 75 punktą ir 2017 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Ruxandra Paula Andriciuic ir kt. / Banca Românească SA*, C-186/16, 45 punktą.

³ Žr. 2021 m. vasario 16 d. Aukščiausiojo Teismo Nutarimą III CZP 11/20.

⁴ 2016 m. gruodžio 21 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo *Gutierrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, 75 punktą.

⁵ Žr. 2023 m. kovo 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo C-6/22 33 punktą.

sausio 7 d. Sprendimą IV CK 204/04). Neturėdamas šios ypatybės sulaikymo teise grindžiamas prieštaravimas tebegali atlikti užtikrinimo paskirtį ir padėti išlaikyti kreditoriaus ir skolininko teisėtų abipusių interesų apsaugos pusiausvyrą, kuri negali būti laikoma prieštaraujanti Direktyvos 93/13 tikslui ir konstatuojamosioms dalims, nes nepanaikina vartotojo reikalavimo nei teisiškai, nei ekonomiškai. Jei vartotojas, kuris yra tinkamai informuotas ir apie šį sutarties negaliojimo aspektą, neatsisako savo teisių apsaugos, kaip buvo šiuo atveju, nėra pagrindo manyti, kad jam kyla kliūčių pasinaudoti saugomomis jo teisėmis, nes jam visiškai užtikrinama galimybė mažesnę jo reikalavimą įskaityti į didesnę banko reikalavimą, o tai jis gali padaryti net ir po to, kai įsiteisės sprendimas, kuris bus priimtas šioje byloje. Prieštaravimo, grindžiamo sulaikymo teise, pareiškimas taip pat negali būti laikomas piktnaudžiavimu teise, nes tai yra teisėtų reikalavimų, kylančių iš vartotojo sąmoningo naudojimosi apsauga, įgyvendinimas, kurio dalis yra pareiga grąžinti atsakovui sumokėtą kapitalą, kaip numatyta atitinkamame pranešime apie teises. Todėl, *Sąd Apelacyjny* (apeliacinis teismas) nuomone, sulaikymo teisės institutas yra naudinga priemonė, užtikrinanti kreditoriaus ir skolininko teisėtų abipusių interesų apsaugos pusiausvyrą. Kredito sutarties pripažinimas negaliojanti, be kita ko, lemia bankui suteikto prievolės įvykdymo užtikrinimo (hipotekos ir kitų) panaikinimą. Dėl negalimumo veiksmingai užtikrinti atitinkamo reikalavimo gali susiklostyti nepriimtina, taip pat ir aksiologiškai, situacija, kai bankas praktiškai netektų galimybės reikalauti patenkinti jo reikalavimą.

- 9 Sulaikymo teise grindžiamo prieštaravimo veiksmingumas, be kita ko, priklauso nuo to, ar banko reikalavimui nėra suejęs senaties terminas. Taip yra todėl, kad suejus senaties terminui sulaikymo teisė išnyksta. Atsižvelgiant į tai, labai svarbu nustatyti šio reikalavimo senaties termino pradžią pagal Europos Sąjungos teisę, įskaitant veiksmingumo, teisinio tikrumo ir proporcingumo principus.
- 10 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) ne kartą yra pabrėžęs, kad kredito sutarties panaikinimas iš esmės lemia tai, kad likusi negrąžinta kredito suma tampa mokėtina nedelsiant, o tai gali viršyti vartotojo finansines galimybes ir todėl baudžia vartotoją, o ne kreditorius⁶. Todėl ESTT laikosi nuomonės, kad tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti po to, kai iš jos buvo pašalintos atitinkamos nesąžiningos sąlygos, o jos panaikinimas sukeltų itin žalingų pasekmių vartotojui, ir nėra atitinkamų nacionalinės teisės nuostatų, kurios

⁶ Žr. 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Á. Káslér ir H.K. Rábai / OTP Jelzálóbank Zrt*, C-26/13, 80–84 punktus, 2015 m. sausio 21 d. Sprendimo *Unicaja Banco SA / J.H. Rueda ir kt. ir Caixabank SA / M.M. Rueda Ledesma ir kt.*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ir C-487/13, 33 punktą, 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank Nyrt. ir kt. / Teréz llyés ir kt.*, C-51/17, 60 ir 61 punktus, 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria SA / Alberto Garcia Salamanca Santos ir Bankia SA / Alfonso Antonio Lau Mend ir Verónica Yuliana Rodriguez Ramirez*, C-70/1 ir C-179/01, 56–58 punktus, 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Kamil Dziubak ir Justyna Dziubak / Raiffeisen Bank International AG*, C-260/18, 48 ir 49 punktus, 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Marc Gómez del Moral Guasch / Bankia SA*, C-125/18, 61–63 punktus, 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Banca B. SA*, C-269/19, 34 punktą ir 2021 m. sausio 27 d. Sprendimo *Dexia Nederland*, C-229/19 ir C-289/19, 61–67 punktus.

pakeistų šias sąlygas, o vartotojas neišreiškė noro išsaugoti nesąžiningas sąlygas, nacionalinis teismas turi imtis visų būtinų priemonių, kad apsaugotų vartotoją nuo šių ypač žalingų pasekmių, su sąlyga, kad teismo įgaliojimai negali viršyti to, kas griežtai būtina siekiant šalių pusiausvyrai atkurti ir taip užtikrinti, kad vartotojui būtų suteikta ši apsauga (2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Banca B. SA*, C-[2]69/19, 41–44 punktai).

- 11 Teisės principo galią turintis 2021 m. gegužės 7 d. Aukščiausiojo Teismo septynių teisėjų kolegijos nutarimas (III CZP 6/21) buvo bandymas suderinti taisyklę *ex officio* nagrinėti sutarties sąlygų nesąžiningumą ir kartu suteikti galimybę vartotojui sutikti su sutarties negaliojimo pasekmėmis, tuo pačiu metu įtraukiant vartotojų apsaugos režimą į Lenkijos sankcijų, taikomų ydingų teisinių sandorių atveju, sistemą. Jame Aukščiausiasis Teismas susiejo banko reikalavimo grąžinti kapitalą vykdytinumą su visišku sutarties neveiksmingumu, todėl vartotojas turi būti tinkamai informuotas apie sutarties neveiksmingumo (negaliojimo) pasekmes. Tik tuo atveju, jei vartotojas patvirtina nesąžiningą sąlygą arba atsisako ją patvirtinti, susidaro situacija, kai „teisinis sandoris, kuriuo buvo grindžiama prievolė, negalioja ir po prievolės įvykdymo netapo galiojantis“, kaip apibrėžta CK 410 straipsnio 2 dalyje *in fine*. Su šiuo momentu buvo siejamas šalių reikalavimų grąžinti tai, kas gauta be teisinio pagrindo, vykdytinumas (CK 410 straipsnio 2 dalis). Šiuo aspektu tai reiškia, kad paskolos gavėjas negalėjo manyti, jog banko reikalavimui suėjo senaties terminas, skaičiuojamas taip, tarsi raginimas grąžinti suteiktą paskolą jau būtų buvęs pateiktas jos suteikimo dieną (CK 120 straipsnio 1 dalies antras sakinys). Vartotojo naudai numatytos nagrinėjamos sankcijos asimetriškas pobūdis buvo iškeltas kaip pagrindinis argumentas prieš galimybę skaičiuoti senaties terminą banko reikalavimams nuo tos dienos, kai kapitalas buvo perduotas paskolos gavėjui. Dėl to, nors sutartis, kuri negalioja dėl neveiksmingų nuostatų, apibrėžiančių pagrindinį sutarties dalyką, yra ydinga *ab initio*, CK 120 straipsnio 1 dalies aiškinimas, remiantis nagrinėjamu nutarimu, buvo neleistinas. Pagal šį aiškinimą verslininko reikalavimų senatis būtų suėjusi, dar jam neturint teisinės galimybės prašyti pripažinti jo reikalavimą vykdytinu. Todėl banko reikalavimo senaties termino eiga buvo susieta su momentu, kai jis sužinojo apie aišką ir sąmoningą vartotojo valią atsisakyti ištaisyti nesąžiningų sutarties sąlygų trūkumus, o tai lemia sutarties negaliojimą *ex tunc*. Šia sustabdyto negaliojimo koncepcija, grindžiama reikalavimu gauti vartotojo pareiškimą, kuriuo jis sutinka su sutarties negaliojimo pasekmėmis, ESTT suabejojo 2023 m. gruodžio 7 d. sprendime⁷, kuriame nurodė, kad vartotojui palikta galimybė prieštarauti Direktyvos 93/13 taikymui negali būti suprantama kaip pozityvi pareiga remtis Direktyvos 93/13 nuostatomis pateikiant teismui oficialų pareiškimą. Faktiškai ši priemonė yra tik galimybė vartotojui, informuotam nacionalinio teismo, nekelti klausimo dėl nesąžiningo ir neįpareigojančio sutarties sąlygos pobūdžio. ESTT 2023 m. gruodžio 14 d. Sprendime *TL, EC/Getin Noble Bank SA Getin Noble Bank SA likvidatorius*, C-28/22, (59–75 punktai) toliau kvestionavo sustabdyto negaliojimo koncepciją,

⁷ Sprendimo *SM, KM / mBank S.A.*, C-140/22, 56–61 punktai.

konstatuodamas, kad Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 7 d. nutarime (III CZP 6/21) pateiktas Lenkijos teisės aiškinimas lemia teisinės gynybos priemonių asimetriją, kuri gali paskatinti verslininką, vartotojui pateikus skundą neteismine tvarka, likti pasyviai arba pratęsti ikiteisminį ginčų sprendimą derybomis taip, kad vartotojo reikalavimų senaties terminas baigtųsi anksčiau, nes, pirma, jo paties reikalavimams nustatytas terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai teismas galutinai pripažins atitinkamą visą hipotekos kredito sutartį negaliojančia, ir antra, ikiteisminio ginčų sprendimo etapo trukmė neturi įtakos vartotojui mokėtinoms palūkanoms. Todėl tokia asimetrija, visų pirma, gali pažeisti veiksmingumo principą ir, Teisingumo Teismo teigimu, pakenkti atgrasomajam poveikiui, kurį pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir jos 7 straipsnio 1 dalį ketinta susieti su konstatavimu, kad verslininko su vartotojais sudarytų sutarčių sąlygos yra nesąžiningos. Atitinkamai Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu, turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiamas nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį, pripažinus negaliojančia verslininko su vartotoju sudarytą hipotekos kredito sutartį dėl nesąžiningų šios sutarties sąlygų, šio verslininko reikalavimų, kylančių dėl minėtos sutarties negaliojimo, senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai sutartis tampa visiškai negaliojančia, o vartotojo reikalavimų, kylančių dėl minėtos sutarties negaliojimo, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai jis sužinojo arba privalėjo sužinoti apie nesąžiningą šios sutarties sąlygą, dėl kurios ši sutartis negalioja, pobūdį.

- 12 Atsižvelgiant į tai, kad Teisingumo Teismas nepripažino asimetrinio sprendimo taikymo vartotojo nenaudai, aktualus yra klausimas dėl senaties termino skaičiavimo pradžios banko restituciniam reikalavimui. 2023 m. kovo 16 d. Sprendime, C-6/22 (30 punktas), ESTT aiškiai pasisakė prieš vienodą nuostolių paskirstymą šalims, kuris gali būti kliūtimi atgrasomajam nesąžiningų sąlygų poveikiui vartotojams. Kartu Teismas išreiškė abejonę dėl verslininko galimybės reikalauti bet kokių kitų sumų, išskyrus pagal sutartį sumokėtą kapitalą⁸. Todėl galima teigti, kad gražinti patį kapitalą yra neabejotina vartotojo pareiga, neprieštaraujanti tikslui atkurti padėtį, kurioje jis būtų buvęs, jei sutartyje nebūtų nustatytos nesąžiningos sąlygos.
- 13 Vis dėlto vartotojų apsaugos, kuri suteikiama *ex officio* ir besąlygiškai galioja nuo sutarties sudarymo, pobūdis turi būti suderintas su būtinybe suteikti vartotojui galimybę jos atsisakyti. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos⁹ galima daryti išvadą, kad neleistinių nuostatų įtraukimui į sutartį netaikoma sustabdyto negaliojimo sankcija, kaip tai suprantama 2021 m. gegužės 7 d. Aukščiausiojo Teismo nutarime (III CZP 6/21), kurios vienas iš aspektų buvo vartotojo aiškiai arba numanomai išreikšta valia ja pasinaudoti per tam tikrą laikotarpį, o tai tarsi

⁸ Žr. 202 m. birželio 15 d. Sprendimą *Arkadiusz Szcześniak / Bank M. SA*, C-520/21; 2023 m. gruodžio 11 d. Nutartį, C-756/22, ir 2024 m. sausio 12 d. Nutartį, C-488/23.

⁹ Žr. 2023 m. gruodžio 7 d. Sprendimą *SM, KM / mBank S.A.*, C-140/22, ir 2023 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *TL, EC / Getin Noble Bank SA likvidatorius*, C-28/22, 59–75 punktus.

yra skiriamoji linija tarp sutarties galiojimo sustabdymo būsenos ir jos negaliojimo atgaline data. Teismui „pašalinus“ šią teismų praktikos kryptį, siekiant užtikrinti aiškinti pagal Europos teisę, šiuo metu reikia manyti, kad ši apsauga galioja nuo pat pradžių, kol vartotojas jos neatsisako, o tai ją priartina prie absoliutaus sutarties negaliojimo. Tai suteikia pagrindo diskusijai, nuo kurio momento prasideda senaties termino skaičiavimas banko reikalavimui dėl restitucijos. ESTT jurisprudencijoje nėra aiškiai nustatyta, kada pradamas skaičiuoti verslininko reikalavimo senaties terminas. Taip siekiama užtikrinti, kad tai netrukdytų naudotis Direktyvoje 93/13 vartotojui suteiktomis teisėmis ir todėl nepažeistų veiksmingumo principo kartu su teisinio tikrumo ir proporcingumo principais, kurie suprantami taip, kad pasekmės turi būti adekvačios faktiniam bankui pateiktų kaltinimų svoriui.

- 14 Esant neterminuotoms prievolėms, prie kurių priskiriama prievolė grąžinti nepagrįstai sumokėtą sumą, prievolės pripažinimo vykdytina momentas priklauso nuo skolininko paraginimo ją įvykdyti (CK 455 straipsnis) ir lemia galimybę skaičiuoti delspinigius (CK 481 straipsnis), tačiau būtent anksčiausias įmanomas pripažinimo vykdytinu momentas lemia ieškinio senaties termino eigos pradžią (CK 120 straipsnio 1 dalies antras sakinys). Todėl preziumuotina, kad reikalavimo, kylančio iš nepagrįstai įvykdytos prievolės įgyvendinant absoliučiai negaliojantį teisinį sandorį, senatis prasideda nuo tos dienos, kai kreditorius galėjo anksčiausiai reikalauti, kad skolininkas sumokėtų, nepriklausomai nuo to, kada kreditorius sužinojo, kad prievolė įvykdyta nepagrįstai, arba kada jis faktiškai pareikalavo, kad skolininkas grąžintų tai, kas gauta nepagrįstai įvykdžius prievolę¹⁰.
- 15 Kalbant apie sankciją, kylančią dėl neleistinių nuostatų įtraukimo į sutartį, į Lenkijos teisę neperkėlus Direktyvos 93/13 6 straipsnio normos, teisinis pagrindas nutraukti sutartį, kurioje yra neleistinių nuostatų, yra neaiškus. Abejonių kelia tai, ar verslininko reikalavimo taikyti restituciją senaties termino pradžia gali būti nustatoma taip pat, kaip ir absoliutaus sutarties negaliojimo atveju, neatsižvelgiant į aspektą, susijusį su būtinybe paisyti vartotojo valios ir jo galimybės ištaisyti neteisėtų nuostatų trūkumus, kas leistų išsaugoti sutartį užtikrinant plačią vartotojo interesų apsaugą. Šių sankcijų suvienodinimas neatitiktų Direktyvos 93/13 tikslų, nors ir turėtų teigiamą poveikį vartotojui, pasireiškiantį tuo, kad sueitų senaties terminas verslininkui, kuris pažeidžia iš Sąjungos teisės kylančias savo pareigas ir taip prisiima riziką dėl reikalavimų senaties termino suėjimo. Kitas galimas variantas – sieti banko reikalavimo senaties termino eigą su objektyvia banko galimybe sužinoti apie nesąžiningų sutarties sąlygų pobūdį arba jų galimą pasekmę – sutarties nutraukimą. Šis sprendimo variantas atspindi Europos Sąjungos teisėje suformuotą aiškinimą dėl vartotojo reikalavimo taikyti restituciją senaties termino pradžios. Tai reikštų, kad banko reikalavimo senaties termino eiga atsiejama nuo konkretaus vartotojo pozicijos, leidžiant potencialią riziką, kad

¹⁰ Žr. Aukščiausiojo Teismo Sprendimus: 2009 m. balandžio 29 d. Sprendimą II CSK 625/08 ir 2014 m. gruodžio 16 d. Sprendimą III CSK 36/14.

vartotojas neatsisakys apsaugos; ši rizika kyla dėl tokių aplinkybių, kaip tipinės sutarties sąlygos įtraukimas į registrą (ši faktą ieškovė nurodo ieškinyje) arba ESTT sprendimo *Dziubak*, C-260/18, priėmimas, kuriame išreikšta abejonė dėl galimybės palikti galioti Lenkijoje sudarytą indeksuotą paskolos sutartį po to, kai iš jos buvo pašalintos neleistinos sąlygos. Šio varianto naudai liudija ESTT pozicija, išreikšta 2023 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *AM, PM/mBank SA*, C-139/22, 46 punkte, pagal kurią Direktyvos 93/13 nuostatos turi būti aiškinamos kaip nedraudžiančios atitinkamoms nacionalinės valdžios institucijoms sutarties sąlygą, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, laikyti nesąžininga vien dėl to, kad jos turinys atitinka į nacionalinį neteisėtų sąlygų registrą įtrauktos standartinės sutarties sąlygos turinį. Taip ESTT numatė, kad iš apyvartos pašalinama sąlyga, kuriai taikoma negatyvioji abstrakti tipinės sutarties kontrolė, atliekama dėl kiekvieno individualaus santykio. ESTT išplėtojo šią tezę¹¹, pripažindamas, kad ši pasekmė kyla tais atvejais, kai verslininkas nėra tas, prieš kurį buvo pradėta byla dėl minėtos sąlygos įtraukimo į šį nacionalinį registrą, ir kai atitinkamos sąlygos formuluotė nėra identiška į šį registrą įtrauktos sąlygos formuluotei, tačiau turi tą pačią reikšmę ir sukelia tas pačias pasekmes atitinkamam vartotojui. Toks platus abstrakčios tipinės sutarties kontrolės poveikis gali lemti išvadą, kad nuo šios kontrolės, taikomos kiekvienam atskiram santykiui, momento verslininkas suvokia, kad sudaroma nesąžininga sutartis, o tai turėtų lemti senaties termino eigos pradžią jo reikalavimams, kurie gali kilti dėl patvirtinto neleistino tipinės sutarties pobūdžio. Tačiau laikantis šios sampratos, kaip ir ankstesnės, neatsižvelgiama į konkretaus vartotojo galimybę atsisakyti apsaugos.

- 16 Todėl Apeliacinis teismas pasisako už 2021 m. gegužės 7 d. nutarime (III CZP6/21) įtvirtintą poziciją, pakoreguotą po minėto Sprendimo C-28/22 (66–75 punktai), pagal kurią reikia simetriškai nukelti momentą, nuo kurio turi būti skaičiuojamas banko reikalavimo senaties terminas, iki momento, kai bankui įteikiamas raginimas sumokėti arba kitas raštas, įskaitant ieškinį, kuriame išreiškiama valia pasinaudoti vartotojų teisių apsauga. Iš tiesų vartotojas turi teisę ginti iš Direktyvos 93/13 kylančias teises tiek teisme, tiek neteisimine tvarka, kad galėtų ištaisyti nesąžiningą sąlygos pobūdį pakeičiant ją sutartiniu būdu (žr. 2021 m. balandžio 29 d. ESTT Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, 49 punktą), ir šios teisės neriboja nacionalinė teisė. Tokia tvarka leidžia atsižvelgti į vartotojų apsaugos specifiką, kai būtent vartotojas sprendžia, ar ja naudotis. Kol taip neįvyksta, verslininkui nepareiškus iš tos apsaugos kylančių reikalavimų, jam neturėtų kilti neigiamų pasekmių tuo atveju, kai vartotojas vykdo sutartį, o bankas turi pareigą ją vykdyti. Iš tiesų apsauga grindžiama prielaida, kad sutarties nutraukimas yra nenaudingas vartotojui ir kad būtent vartotojas sprendžia, ar su tuo sutikti, ar ne, o jeigu sutinka, sutarties nutraukimo pasekmės turėtų būti paskirstytos simetriškai, kiek tai susiję su galimybe abiejų sutarties šalių reikalavimus pripažinti vykdytiniais ir jų reikalavimų senaties termino eiga. 2023 m. birželio 15 d. ESTT sprendimo *Arkadiusz Szczeńniak / Bank M.*, C-520/21, 73 ir 74 punktuose nurodyta, kad net galimybė vartotojui reikalauti

¹¹ Žr. 2024 m. sausio 18 d. Sprendimo C-531/22, 78 punktą.

įstatyminių delspinigių už pavėluotą mokėjimą siejama su proporcingumo principo laikymusi.

- 17 Tačiau kyla klausimas dėl taip suprantamo neleistinų sutarties sąlygų panaikinimo poveikio suderinamumo su vartotojų apsaugos, kuri galioja nuo sutarties sudarymo ir suteikiama *ex officio*, nereikalaujant, kad vartotojas ja remtųsi, pobūdžiu ir su tuo, kad neleistina sutarties sąlyga anksčiau buvo įtraukta į registrą ir turėjo pirmiau aprašytą poveikį. Kadangi iš pateiktos ESTT jurisprudencijos matyti, kad apsaugai suteikti būtini ne aktyvūs vartotojo veiksmai, o aplinkybė, kad neištaisyti neleistinų sutarties sąlygų trūkumai, kyla klausimas, ar su ja suderinama banko reikalavimo senaties termino eigos pradžią sieti su tokiais veiksmais.
- 18 Pripažinus, kad suėjo banko reikalavimo senaties terminas, kitas klausimas, kurį reikia išspręsti, yra teisės aiškinimo, leidžiančio į šią aplinkybę neatsižvelgti dėl teisingumo, suderinamumas su Europos Sąjungos teise. Direktyva 93/13 įpareigoja valstybes nares, kaip matyti iš jos 7 straipsnio 1 dalies ir 24 konstatuojamosios dalies, užtikrinti kad vartotojų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, verslininkų sudaromose su vartotojais. Šios priemonės turėtų turėti atgrasomąjį poveikį verslininkams¹². Taigi kyla esminis klausimas, ar su šiuo poveikiu suderinama išvada, kad verslininko nesikreipimas į teismą yra pateisinamas. Žinodamas, kad toks reikalavimas gali egzistuoti, verslininkas galėtų delsti pareikšti reikalavimą, kad vėliau galėtų remtis teisingumo principais, susijusiais su vartotojo pasyvumu arba neapibrėžtumu dėl to, ar jam priklauso apsauga, ir jos poveikio.
- 19 Tačiau vertinant abiejų šalių interesus, atsižvelgiant į saugotinas ribas ir išlaikant tinkamus tarpusavio santykius, galima priėti prie išvados, kad į teisėtus vartotojo interesus galima ir reikia atsižvelgti, tačiau tik iki sankirtos su saugotiniais verslininko interesais. Atsisakymas atsižvelgti į senaties termino suėjimą turi būti nulemtas to, kad teismas, kaip ir šioje byloje, išvelgė tam tikras faktinių aplinkybių ypatybes, dėl kurių įstatymų leidėjo principinis pritarimas reikalavimų senaties terminui šioje faktinėje situacijoje tampa neaktualus. Taip pat reikšminga ieškinio vartotojo ir banko restitucinių reikalavimų, kylančių iš to paties teisinio santykio, senaties termino trukmės disproporcija. Šią aplinkybę pripažino ir įstatymų leidėjas, kaip matyti iš dabartinio CK 117¹ straipsnio 2 dalies 1 punkto. Vartotojo apsauga nuo naikinamųjų ir senaties terminų iš tiesų turi ribas ir neturi sukelti vartotojo naudai disbalanso tarp šalių, kuris skatintų piktnaudžiavimą¹³. Kadangi vartotojai gali reikšti reikalavimus dėl nepagrįsto praturtėjimo, jeigu pagal Lenkijos teisę tenkinamos tokio ieškinio patenkinimo sąlygos, o

¹² Žr. 2000 m. birželio 27 d. ESTT Sprendimas, *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98–C-244/98, 28 punktą).

¹³ Žr. 2019 m. lapkričio 14 d. generalinio advokato išvados byloje *Cofidis SA / YU, ZT*, C-616/18, ir byloje *OPR- Finance s.r.o. / GK*, C-679/18, 74 punktą).

nacionaliniai teismai gali pasinaudoti savo jurisdikcija ir atmesti tokį ieškinį, jeigu juo piktnaudžiaujama teisėmis (žr. 2023 m. vasario 16 d. generalinio advokato išvados byloje C-520/21, 51 punktą), turėtų būti leidžiama galimybė atmesti vartotojui reiškiamą senatimi grindžiamą reikalavimą tuo pačiu pagrindu.

- 20 Taip pat nereikėtų pamiršti, kad nors bankas nuo pirmųjų šiuo klausimu priimtų sprendimų galėjo žinoti apie registre įregistruotų sutarties nuostatų nesąžiningumą, tačiau ne apie jų pasekmes, nes tuo metu dar nebuvo suformuota teismų praktika, susijusi su nesąžiningumo pasekmėmis sutarties teisiniam egzistavimui, o iš jos daromos išvados tuo metu buvo formuojamos kitaip nei šiandien ir vyravo pozicija, kad sutartis gali toliau galioti (žr. 2019 m. balandžio 4 d. Aukščiausiojo Teismo sprendimą, III CSK 159/17 ir 2019 m. gegužės 9 d. sprendimą I CSK 242/18) iki minėto ESTT sprendimo byloje C-260/18 (44 punktas), kuris vis dėlto dar neužkirto kelio nukrypstantiems nacionalinių teismų sprendimams (žr. 2023 m. rugsėjo 19 d. Aukščiausiojo Teismo sprendimus II CSKP 1627/22, II CSKP 1110/22 ir II CSKP 1627/22). Taip pat minėtas 2021 m. gegužės 7 d. septynių teisėjų nutarimas, turintis teisės principo galią (III CZP 6/21), iki gruodžio mėnesio priimtų ESTT sprendimų irgi galėjo bankams suteikti pagrindą manyti, kad jų reikalavimų senaties terminas nepradedamas skaičiuoti tol, kol negaunamas vartotojo pareiškimas, kuriuo jis sutinka su sutarties negaliojimo pasekmėmis. Todėl iš banko sunku reikalauti, kad jis numatytų teismų praktikos raidos kryptį. Civilinio kodekso 5 straipsnio taikymas gali lemti išvadą, kad nepagrįsta apsunkinti verslininką neigiamomis pasekmėmis, kylančiomis dėl veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti reikalavimą grąžinti kapitalą, pareiškiant sulaikymo teise grindžiamą prieštaravimą jau pasibaigus šio reikalavimo senaties terminui. Bankas patiria pakankamas sankcijas – negauna palūkanų, komisinių ir kitų pajamų pagal paskolos sutartį ir taip yra pasiekiamas atgrasomasis tikslas.